

NTK III. évfolyam tantárgy-pedagógia előadás
2020. szeptember 9.

Átmenet óvodából az iskolába

*„Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem
mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés.”*

Kodály Zoltán

Átmenet óvodából az iskolába

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP, 2012) alapján tudatos, tervezett tevékenység.

- ❖ éneklési készség
- ❖ hallásfejlesztés
- ❖ ritmusérzék fejlesztése
- ❖ mozgás- és térforma
- ❖ zenei formaérzék
- ❖ zenei alkotókedv

Átmenet óvodából az iskolába

Az óvodai ének-zene foglalkozás feladatai:

- ❖ Játékismétlés
- ❖ Új játék, mondóka, komponált dal (új zenei ismeret)
- ❖ Játékos képességfejlesztő gyakorlatok
- ❖ Zenehallgatás

Az óvodai foglalkozások max. 30 percesek.

Az óvodai zenei nevelés meghatározó személyiségei

- ❖ Kodály Zoltán (1882-1967)
- ❖ Forrai Katalin (1926-2004)
- ❖ M. Dietrich Helga és még sokan mások

Kodály koncepcióján alapul, módszertanát Forrai Katalin dolgozta ki. **Ének az óvodában c.** kötete (1974) az alapmű.

Az óvónők két énekeskönyve:

Forrai Katalin: Ének az óvodában (ÉNO)

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában

Ének-zenei nevelés az óvodában

- ❖ Célja: a zene megszerettetése, zenei élmény nyújtása, befogadására való képesség megalapozása, a zenei anyanyelv megalapozása, ízlés formálása.
- ❖ Feladata: személyiségfejlesztés a zene eszközeivel, zenei képességek és készségek fejlesztése, összekapcsolása más fejlesztési területekkel.
- ❖ Tartalma: minél több zenei élmény játékosan, sok mozgással.
- ❖ Tudatos, tervezett folyamat megvalósítása.

A zenei nevelés területei az óvodában

❖ Ritmikai képességek:

- metrumérzék (egyenletes lüktetés, később a „mérő” fogalma)
- Ritmusérzék (szünet helye, ütem, motívumsúly, tempó, osztinátó)

❖ Éneklési készség:

- Dallamérzék (hangmagasság, hangszín)
- Dinamikai érzék (hangerő)

❖ Belső hallás

❖ Zenei memória

❖ Zenei improvizáció (alkotókedv)

- Érzelmek, hangulatok kifejezése a zene által

A zenei érettség mutatói iskolába lépéskor

Ritmus

- ❖ Az egyenletes lüktetést érzékelteti.
- ❖ A dalok ritmusát érzékelteti.
- ❖ Ismeri az egyenletes lüktetés és ritmus különbségét.
- ❖ „Belső ének” mellett képes a dal ritmusát hangoztatni (ritmuselvonás).
- ❖ Négy lüktetéses ritmusmotívumokat visszatapsol (visszhang).
- ❖ Énekét egyszerű ritmussal tudja kíséni (osztinató=makacs ritmus).

A zenei érettség mutatói iskolába lépéskor

Dallam

- ❖ Kis hangterjedelmű dalokat tisztán, önállóan vagy csoportosan énekel.
- ❖ A hangmagasság magas-mély fogalmát ismeri.
- ❖ Két (s-m), három (l-s-m, s-m-d) hangterjedelmű dalok dallammozgását kezével tudja követni.
- ❖ Képes a jól ismert dalokat lalázva énekelni (dallamelvonás). Játékosan „állatok nyelvén”: cin-cin, háp-háp.
- ❖ Képes rövid dallammotívumot visszaénekelni, lalázni.
- ❖ A jellegzetes motívummal kezdődő dalokat felismeri.
- ❖ Átveszi a dal kezdőhangját.

A zenei érettség mutatói iskolába lépéskor

Komplex képességek

- ❖ Zenei viszonyfogalmakat ismer, megkülönböztet:
 - Ismeri a magas-mély, *halk-hangos*, *lassú-gyors* megnevezéseket (énekelve, mondókázva).
- ❖ *Belső hallás* alapján képes ének-néma ének váltakoztatására.
- ❖ Tud dallamot *elbújtatni* és *visszahívni*.
- ❖ Fejlett *hangszínérzéke* van (tárgyak, hangszerek, társai hangját felismeri).
- ❖ Megérzi az egymást követő motívumok időtartamát.
- ❖ Egyszerű rögtönzések maga és társai szórakoztatására.
- ❖ Improvizálás tanult elemekre (ismert dallamra vagy ritmusra új szövegszótagokat igazít).
- ❖ A gyermek ízlése, igényessége megnyilvánul dalválasztásában.

A zenei érettség mutatói iskolába lépéskor

Mozgáskészség

- ❖ Körjáték, egyenletes járás.
- ❖ Táncos mozgások: ugrás, szökellés, sarokkoppantás ...
- ❖ A dalos játékot maguk szervezik, önállóan játsszák.
- ❖ Ritmushangszerekkel (dob, cintányér, csörgő) kísérik az éneket.

Zenehallgatás

- ❖ 1-3 percig csendben, figyelmesen hallgatja az óvónő énekét, hangszeres játékát.

Az óvoda zenei anyaga

- ❖ Népi mondókák, dalos játékok (dal és a hozzá kapcsolódó mozgás)
- ❖ Gyermek műdalok (komponált dalok)
- ❖ Az óvónő előadásában zenehallgatásként népdalok, műzenei szemelvények

A dalosjátékok során feltárhatók az értelmi, érzelmi, szociális, és mozgásos fejlettségi mutatók.

Az óvodai zenei nevelés hatásai

Előkészíti az írást, olvasást, számolást és a nyelvtant:

- ❖ Az éneklés során a pontos kiejtés, a jobb tagolás, tiszta hangzójtés a **magán- és mással hangzók összekötését, ezáltal a betűk összeolvasását könnyíti meg.**
- ❖ Mondókák hangsúlyos, tagolt mondása a **szótagolást segíti.**
- ❖ Sok szót és fogalmat ismer meg a gyermek a játékok során, mely a **szövegértést könnyíti.**
- ❖ Tér- és forma változik a játékok során, a **számlálást, matematikai fogalmak elmélyülését támogatja.**

Az iskola kezdeti időszakának nehézségei

„Az általános iskola célja: a teljes embert megalapozni. Zene nélkül nincs teljes ember ... A zene ügye az általános iskolában nem is a zene ügye elsősorban. Közönségnevelés=Közösségnevelés

(Közönségnevelés, 1958)

- ❖ Új tanító/nevelő, új társak, új környezet.
- ❖ Új napirend, mozgáskorlátozás: toleráló- és alkalmazkodó képesség.

És a tanító számára:

- ❖ Különböző adottságú és szociokulturális háttérű gyerekek összeszoktatása.

A zenei fejlesztés folytatása az iskolában

- ❖ A zenei elemeket aktív énekléssel figyelik meg, tudatosítják, új szituációba helyezik.
- ❖ Irányított, közös éneklés, daltanulás.
- ❖ Zeneművek, dalok értésére és élvezetére nevel.
- ❖ Elsajátítják a zenei írás-olvasást.
- ❖ Az improvizálás a tanult zenei elemek variációs felhasználásával történik, nemcsak az önkifejezés vágyával.
- ❖ Fokozatosan térnek át a többszólamúságra, a vokális és a hangszeres zene megismerésére, elsajátítására.

Az első osztály kezdeti időszakának zenei feladatai

- ❖ A tanító tartsa meg az ének-zene órákat! A gyermeknek szüksége van akár naponta az éneklésre: szorongásait, feszültségeit az éneklés, az énekes játékok, a zenehallgatás oldja!
- ❖ Kellemes közösség kialakítása, egymás megismerése: erre kiválóan alkalmasak a dalos játékok, párválasztós körjátékok.
- ❖ Közös dalkincs kialakítása: az óvodából hozott dalok összegyűjtése és az újabbak hallás utáni tanítása globális daltanítási módszerrel.
- ❖ Egységes éneklési stílus kialakítása és az éneklés helyes szokásainak elsajátítása: alkalmazkodás a tanító vezényszavához, tempótartás, közepes hangerő, szép testtartás, jó hangzóformálás, helyes légzés és levegővétel.

Az első osztály kezdeti időszakának zenei feladatai

- ❖ Az óvodából hozott ismeretek, képességek, készségek megismerése és közel azonos szintre hozása.
- ❖ Új gyermekdalok tanítása - a szöveg-zene-játék- egységét megőrizve globális daltanítási módszerrel.
- ❖ A ritmikai és dallamismeretekhez szükséges alapfeltételek megteremtése az órákra tervezett játékos képességfejlesztőkkel.
- ❖ Zenei élmény nyújtása énekes és hangszeres zenehallgatással.
- ❖ A tanterem berendezése lehetőleg olyan legyen, hogy az órán bármikor kört tudjanak alakítani: az egész osztály együtt játszhatson.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Iskolakezdekor a zenei nevelés fő feladata, hogy a tanulók képességeit zenei ismeretszerzésre alkalmassá tegye.

- **Képzetkialakító tevékenység (dallam- és ritmusvisszhang, dallamnévjegy, ritmusnévjegy)**
- **Zenei emlékkép, zenei ráhatások (A tanító énekeljen!)**

A zenei tevékenység előfeltétele a zenei emlékkép, amelyet a sokszor megismétlődő hanghatás hoz létre. Ezt a folyamatot alapnak tekinthetjük a zenei nevelés minden területén.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Zenei képzetek kialakítása:

- Belső hallás fejlesztése (dallambújtatás).
- A formaérzék fejlődése, a zenei kreativitás előkészítése.

A zenei képzetkialakításban legfontosabb annak a képességnek a kifejlesztése, hogy a tanuló külön tudja választani a szöveg-zene globális egységeként megjelenő dalban az alapvető, tisztán zenei elemeket: a **dallamot** és a **ritmust**.
Dallam- és ritmuselvonás képessége dalazonosítás/dalfelismerés.

A ritmusképletek és dallamrelációk képzetének kialakítása, amelyekre majd az egyes ritmusértékek és dallamhangok tanítását alapozzuk.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

- Ritmikai feladatok
 - Metrumérzék fejlesztése, egyenletes lüktetés, mérő.
 - Mérő és dalritmus összekapcsolása: egyénileg és csoportban.
 - Többszólamú érzék és a hangszínérzék fejlesztése (pl. taps, kopogás, ritmushangszerek).
- Dallami feladatok
 - Hangmagasságérzék fejlesztése.
 - Dallamelvonás dallamrajz
 - Hangmagasság változás: magas-mély, a nagyobb hangköztől a kisebb felé.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Legfontosabb a zenei élmény megteremtése!

- ❖ A dalosjátékokat változatos formában eljátszani (körjáték, fogyógyarapodó, kifordulós kör, kergetők, párbeszéd és felelgetős, párválasztós, stb.)
- ❖ Sok mozgás.
- ❖ Játékos, jó zenei légkör megteremtése.

Ajánlott szakirodalom:

- ❖ Döbrössy János szerk. (2004): *Ének-zene-nevelés*. Trezor Kiadó
- ❖ Falus Iván (2003): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó
- ❖ Forrai Katalin (1993): *Ének az óvodában*. Editio Musica
- ❖ Forrai Katalin (1970): *Zenei nevelésünk elvei és a gyermek zenei fejlődése iskolába lépésig*. In.: *Átmenetek iskoláskorig*. Magyar Pedagógiai Társaság
- ❖ Dr. Hegyi Ildikó (é.n.): *Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban*. OKKER
- ❖ Kodály Zoltán (1964): *Visszatekintés I-II*. Zeneműkiadó
- ❖ Kodály Zoltán (1954): *A zene mindenkié*. Zeneműkiadó
- ❖ Kovács Barbara (2002): *A zenei fejlesztő játékokról*. Novum Kiadó
- ❖ Pappné Vencsellői Klára: *Ének-zene tantárgypedagógia az alsó tagozatban tanító pedagógusok számára*, Pedellus Tankönyvkiadó
- ❖ Dr. Szabó Pál (1970): *Találkozás az iskolával* In.: *Átmenetek iskolás korig*. Magyar Pedagógiai Társaság
- ❖ Szőnyi Erzsébet (1984): *Kodály Zoltán nevelési eszméi*. Tankönyvkiadó

Köszönöm a figyelmet!

Szesztay Zsuzsa